

S l æ g t e n O L S E N af Østermarie.

Denne Slægt stammede fra den Vestre Ellebygaard, Sognets 63.Selvejergaard, hvis Historie kan følges tilbage til Begyndelsen af 1700-Tallet. I Bornholms Jordebog af Anno 1719 i Landsarkivet i København nævnes Ejeren af 63.Selvejergaard i Østermarie Jens Hansen. Han maatte imidlertid vige Sædet for sin yngste Broder, der ifølge Bornholms ældgamle Skik og Vedtægt var ret Gaardarving, eller, som det hed paa Bornholm, "Gaardrønt" (Jorddrot).

Denne Broder hed

O l u f H a n s e n

og er Stamfader til den Slægt, der siden bar Slægtsnavnet OLSEN. Han nævnes Besidder af Vestre Ellebygaard Anno 1729, da han fik kongeligt Fæste paa en Del af Statens Udmarksjord, som han lagde til Gaardens. I Jordebog af Anno 1737 i Landsarkivet findes Oluf Hansen endnu at være Besidder af 63.Selvejergaard, som han iøvrigt ejede til ved Aar 1755. Siden overdrog han Gaarden til en Svigersøn imod Aftægt eller Undentag, "Ujnantag."

Oluf Hansen afgik ved Døden paa Vestre Ellebygaard i Aaret 1768. Ifølge Østermarie Kirkeregnskabsbog blev der betalt 1 Mark og 8 Skilling i "Ringepenge" ved hans Jordefærd. Hans tidlig afdøde Hustrus Navn er ukendt; men han havde en Datter

Birthe Olufsdatter, født Anno 1726,

gift med Johan Mortensen, Ejer af Vestre Ellebygaard.

De ejede og drev 63.Selvejergaard indtil hans Død Anno 1780. Birthe Olsdatter tog derefter Aftægt, og Gaarden blev overtaget af den ældste Søn

Morten Johansen, født 1757,

gift med Lisbeth Hansdatter, født 1760.

Ved en Folketælling, der afholdtes 1.Juli 1787, ser man Familien paa Vestre Ellebygaard anført saaledes (Listen endnu i Rigsarkivet):

Morten Johansen, Husbonde, 30 Aar.

Lisbeth Hansdatter, Husmoder, 27 Aar.

Deres Børn:

Signe Kirstine Mortensdatter,	7 Aar,
Kirstine Mortensdatter	5 - ,
Hans Diderich Mortensen,	3 - ,
Johan Mortensen	1 - .

Mandens Moder Birthe Olsdatter, 61 Aar, Enke efter 1. Ægteskab.

Mandens Broder Ole Johansen, 21 Aar, ugift.

Mandens Søster Cathrine Johansdatter, 25 Aar, gift med Abraham Jørgensen, Hestgarde.

Den nævnte yngre Broder

Ole Johansen, født 1761 og
gift med Margrethe Henrichsdatter,

blev efter Myndighedsalder Besidder af Vestre Ellebygaard i 1790.

Af dette Ægtepars Børn var Sønnen

Johan Henrik Olsen

Møller i Rønne, gift med Dorothea Agnethe Westh, født 11-6-1809, paa Loftsgaard i Vestermarie.

Johan Henrich Olsen nævnes i Rønne Købstads Taksationsprotokol i 1826 at eje Ejendommen gamle Matrikel Nummer 426a. Den laa i Rosengade paa Gadens Nordside med Have ud til Laxegade. Det var en stor Ejendom, der siden er udstykket i 4 Ejendomme mod Rosengade og 2 mod Laxegade (Rosengade 13-15-17-19, Laxegade 8-10).

Nævnte Aar 1826 solgte Johan Olsen en Byggegrund af Ejendommens Have til Enkefru Grønbech, siden gift med Skibsreder, Konsul Peter Johnson. Og kort efter solgte han hele Ejendommen til Snedker Didrik Mortensen, hvorefter han flyttede ind i sin nyopførte Ejendom yderst ude i Østergade paa Gadens Nordside, omtrent tværs for den senere Voldgade.

Johan Olsens Mølle, en Stubmølle, laa øst for nuværende Pingels Alle, ved Skolens nuværende Sydskel. Saavel Ejendom som Mølle udmærkede sig ved en for sin Tid sjælden god Soliditet, hvilket kan ses af Brandtaksationen for Aar 1827, hvor Protokollen nævner: "Matr.(gl.) Nr.495g. Møller Johan Henrik Olsens Hus, en Længde (Lange) 440 Rigsdaler, og 1 Veirmølle 640 Rigsdaler." Til Sammenligning viser de 7 nærmest liggende Huse i Gaden kun en Forsikring fra 140 til 270 Rigsdaler, og de øvrige halve Snes Stubmøller i Byen kun fra 230 til 480 Rigsdaler. Johan Olsens Mølle var saaledes langt den bedste Stubmølle i hele Rønne og troligvis den bedste paa Bornholm.

Johan Henrich Olsen var gift

1. Gang med Ulrikke Louise Therkildsdatter, født c.1792, død 13-6-1826, 32 Aar gammel. Derefter blev han gift

2. - 30. September 1826 med Dorothea Agnethe Westh.

I dette Ægteskab var foruden Datteren

Lovise Elisabeth Olsen, f.12-5-1828, gift med Broen,

3 Sønner:

Lauritz Johan Olsen, f.29-5-1827,

Thor Johannes Olsen, f.13-3-1831, Fajancer i Berlin,

Hans Christian Olsen, f.7-8-1836, Landmand i Amerika.

Møllerslægten W E S T H .

Hans Jørgen Westh, der var født i 1791 og døde 19-5-1872, 81 Aar gammel, nævnes vekselvis Møller, Konstabel og Stensætter. Han nævnes fra 1818 Ejer og Beboer af gamle Matr.Nr.259 i Sankt Mortensgade. Ejendommen laa paa Gadens Sydside, hvor nu Telefonselskabets og flere Huse ligger, og til Ejendommen hørte en stor Løkke, der gik helt ud til Stettestræde og langs Ellekongstrædes Nordside.

I 1818 er Huset takseret og beskrevet saaledes:

"Østre Qvarter, Mortensgades søndre Side. Konstabel Hans Jørgen Wesths Huus; Matr.Nr.259b. 1 Længde 15 Fag, Egebindingsværk, klinede Vægge, Straatag, 2 Skorsteene og 2 Jernkakkelovne, 1 Kobberkjedel i Muur, indrettet til Stueværelser, Kamre, Kjøkken, Løp- og Ladehuus, sat for 370 Rigsbankdaler Sedler = 150 Rigsbankdaler Sølv."

I 1827 solgte Hans Jørgen Westh Matr.Nr.259 og flyttede til sin nyopførte Ejendom paa det nordlige Hjørne af nuværende Gader Landemærket og Madsegade. Huset, der - opført paa H.J.Wesths egen Jord - fik Matr.Nr.507, er det endnu staaende Bindingsværkshus, Matr.684a. Her havde Hans Jørgen Westh nær til sin Mølle, der stod paa Volden paa den nordøstlige Bastions Spids, hvor De forenede Granitbruds Stenhuggerplads nu er. I 1827 er den ny Ejendom takseret til 520 Rigsbankdaler, Stubmøllen til 230 Rigsbankdaler.

Hans Jørgen Westh bekendtgør 20-11-1849 i Bornholms Avis, at han efter endt Bortforpagtning atter har overtaget sin Mølle.

Møller Hans Jørgen Westh var gift med Martha Nielsdatter. De havde følgende Sønner:

Peter Jørgensen Westh, født 11-10-1820,

Niels Hansen Westh, - 29- 1-1823,

Johan Frederik Westh, - 17- 2-1825.

Af disse Sønner blev Niels Hansen Westh Møller ligesom Faderen; men før han omfaldes, kommer vi tilbage til Johan Olsens Stubmølle. Den ejedes fra Aar 1837 af Møller Hans Christiansen, der blev gift dette Aar med Kirstine Jørgensen, Datter af Jens Jørgensen, St. Strandbygaard, 8.Slg. Nylars, og Hustru Maren Margrethe Koefoed. Efter Hans Christiansen overtoges Møllen af hans Søn Anders Christiansen, der nævnes Ejer i 1860, da han klagede til Bornholms Amtsraad over, at nogle ved Landevejen staaende Træer forhindrede Møllens Gang, hvorfor Amtsraadet vedtog, at disse Træer "ville være at afstive."

Efter Anders Christiansen blev

Møller Niels Hansen Westh

so vidt

Ejer af Møllen, der siden altid betegnedes "Westhes Mølle." Han lod den gamle Stubmølle nedbryde i 1874 og opførte i Stedet den hollandske Mølle, der stod midt ude paa den nuværende Skoleplads. I Rønne Bygningskommissions Protokol er indført under 12.Marts 1874 "Anmeldelse fra N.Westh, at han agter at opføre en ny hollandsk Mølle paa en ham tilhørende Jordlod i Rønne Vang. Den skal ifølge Lov ligge 50 Alen saavel fra Vejen som fra anden Mands Grund." I Begyndelsen af dette Aarhundrede blev Møllen forpagtet ud til Møller Hans Hansen, tidligere Frydenlund Mølle. Men i 1906 blev den solgt til et Konsortium af 20 Møllere, der lod den nedbryde. Gangtøjet kom derefter til Bakkemøllen i Olsker.

Møller Niels Hansen Westh havde sin Bopæl paa Aakirkebyvej Nr.7. Han blev en meget gammel Mand, idet han afgik ved Døden 16-5-1916, 93 Aar 3 Maaneder 17 Dage gammel.

Hans Datter Erika Vilhelmine Martine Charlotte Westh, døbt 20-8-1865, har siden beboet Ejendommen.

Slægtskabet mellem Møllerne Olsen og Westh fremgaar saaledes af det meddelte, nemlig at Møller Johan Henrich Olsens Hustru Dorthea Agnethe Westh og Møller Hans Jørgen Westh var Søskendebørn (Fætter og Kusine).

Møller Olsen og Hustru havde endnu en Datter, langt yngre end sine Søsken, idet hun var født 21-9-1849. Denne Datter hed Henriette Dorthea Olsen. Hun boede i 1880erne i Rønne og var ugift.

Samlet og skrevet i Juli-August 1941.
K.Thorsen.

De ældste Led af Slægten W E S T H paa

Loftsgaard, 23.Selvejergaard i Vestermarie.

Loftsgaard i Vestermarie, den 23.Selvejergaard, Dorthea Agnethe Westh's Fødested, ejedes 1662 ifølge den ældste Jordebog i Landsarkivet i København af

Jep Nielsen.

Medens den følgende Jordebog af Anno 1689, samme Sted, nævner en anden Ejer, der troligvis maa være Jep Nielsens Svigersøn. Denne Ejer bar Navnet

Thor Hansen;

hvorfra han kom vides ikke, men han ejede Loftsgaarden en lang Aarrække, idet han er indført som Ejer endnu i Jordebogen af Anno 1719. Efter denne Thor Hansen kom Navnet Thor ind i Slægten, et Døbenavn der ofte er benyttet. Ved Aar 1720 overdrog Thor Hansen Loftsgaard til sin Søn og Arving

Peder Thorsen.

Som det var Skik og Brug fik Sønnen Faderens Fornavn til Efternavn. Peder Thorsen ejede ikke Gaarden saa længe som Faderen, idet han døde 31-8-1737. Jordebogen for dette Aar nævner derefter som Éjer af 23. Selvejergaard

Peder Thors Enke,

og det tilføjes, at Gaardarvingen, yngste Søn er 10 Aar gammel. En Undersøgelse af Kirkebogen viser, at denne Enke hed Dorthea Pedersdatter og var født 1697 paa Blykobbegaard, Datter af Proprietær Peder Hansen og Hustru Kirstine Bohn.

En Broder til Peder Thorsen var Lars Thorsen, der paa samme Tid besad Gildesgaard, 12.Selvejergaard i Vestermarie.

Peder Thors Enke afgik ved Døden som Undentagskone (Aftagt) paa Loftsgaard 19-11-1756.

Den i 1737 nævnte Gaardarving afgik tidlig ved Døden, hvorefter Gaarden Aar 1744 gik over til den næst yngste Søn

Hans Pedersen Westh.

Han var født Anno 1723 og blev gift 1744 med sin Kusine Ellen Larsdatter fra Gildesgaard, der var født 1727. De havde 3 Sønner:

1. Jens Hansen Westh, født 1745, blev gift 1783 med Frenne Frennesens Enke Kirstine Bidstrup paa Hovedgaard, 35.Slg. Nylars.

2. Peder Hansen Westh, født 1750, Borger og Løjtnant i Rønne, hvor han ejede den store Gaard gl.Matr.Nr.418 i Borgergade, nu Grand Hotel Phønix, hvor han døde omkring Aar 1805.

Gaarden beskrives Aar 1801 meget interessant saaledes:

"Nørre Quarter, Borregade Nørre Side. Lieutenant Peder Westh, en Gaard Matr.Nr.418.

- a. Forhuus 15 Fag, vender Gaul til Gaden, Eegebindingsværk, deels Muurede og deels klinede Vægge, Tægltag, Kielder under 3 Fag, indrettet til Stuer, Kamre, Kiøkken og Bryggerhuus, 2 Skorsteene, 2 Jernkakkellovne, en Kobber Kiædel i Muur, sat denne Længde for 280 Rigsdaler.
- b. En Side Længde i Nord 16 Fag med tilbyggede 2 Luder begge 7 Fag, Eegebindingsværk, Muurede og klinede Vægge, Tægltag, til Ladehuus, gammelt, sat ialt for 110 Rigsdaler.
- c. Den Østre Længde 13 Fag, dito Bygning og Tag, dog klinede Vægge, 1 Port. Sat for 100 Rigsdaler.
- d. En Side Længde i Sønder 13 Fag, dito Bygning og Tag, dog Muurede Vægge til Gaden, med 1 Port, indrettet til Pakhus, sat for 260 Rigsdl.
- e. En Længde Nord ud fra Gaarden, gammel, 11 Fag Fyrrebindingsværk, klinede Vægge, Straaetag, til Ladehuus og Vognremisse, sat for 50 Rigsd. Ialt Vurdering 800 Rigsdaler."

Blandt Løjtnant Peder Hansen Westh's Børn var:

Thor Pedersen Westh, Bager, Brændevinsbrænder, Borgerløjtnant, ejende og beboende Gaarden gl.Matr.Nr.484a beliggende mellem Nørregade og Møllegade. Rester af den ses endnu i det meget gamle Hus paa Møllegades Vestside. Han var gift med Else Kirstine Mogensdatter Kofoed.

En anden Søn af Løjtnant Peder H.Westh var Hans Jørgen Westh, Konstabel og Møller, Rønne. se side 3.

Den tredie Søn af Hans Pedersen Westh paa Loftsgaard var Lars Hansen Westh, født 6-4-1754, død 1835. Kaptajn, overtog Loftsgaard. Gift 19-2-1796 med Agnethe Elisabeth Kofoed af Maglegaard, f.1777, død 11-5-1845 i Rønne hos Datteren, gift med Kbm. Lund. Disse var Forældre til Dorthea Agneth Westh.(se side 2).

(ikke signeret af K.Th.)

(Originalerne lånt af bibliotekar frk.Thorborg Pedersen,
Sandgade 3, Rønne).

Aar 1863, den 1ste November bleve Ungkarl
og Sømand Niels Hansen Westh og Pigen
Frederikke Sophie Westh viede i Frue
Kirke.

Kiøbenhavn den 5te November 1863.

H. Pauli
Stiftsprovst

(Laksegl)

/ Ørum.

Jeg Undertegnede Peter Petersen, tilstaaer at ville udføre
alt Træarbejde, i den af mig paabegyndte Mølle for Niels Westh,
for den Summa Rdl. 450 skriver Fire Hundrede og Halvtredsindstyve
Rigsdaler Rmt, saaledes at jeg faaer 50 Rdl pr Maaned, dog at jeg
ei faaer det sidste Hundrede udbetalt før Møllens Fuldførelse og
skal Møllen være til fire Qvarne og nøiagtig efter den af mig
forelagte Tegning dog at jeg kun lægger to Lofter og et Gulv med
samt udvendig Dreieomgang.

Kosten under Opførelsen til mig og mine Arbeidere bliver at
udrede af Niels Westh uden Vederlag.

Møllen vil jeg levere fuldt færdig inden dette Aars Udgang dog
skal jeg inden første September levere en Qværn, som kan bruges
til Maling af grovt Meel, og hvis jeg ikke inde(n) 1ste Januar
har Møllen færdig skal jeg betale 2 Rdl. skriver To Rigsdaler Rmt.
for hver overskridende Dag i Mulct.

Dette bekræftes ved min Haands Underskrift.

Rønne d. 16 Mai 1874.

(sign.) P. Petersen.

(Dokumentet er skrevet på folioark på 1. og 2. side, med en anden
hånd end P.Petersens).

(På en løs seddel - skrevet med P.Petersens hånd:)

I Dags dato Har jeg Bekommt 100 Rd af møler N.West i Rønne
till Betalning Paa arbeids akord, For en ny Holans vindmøle

Rønne Den 1 maij 1874

Som qviteres af P. Petersen
mølebyer

30 Maij Bekomitt 50 Redaler

Som qviteres P.Petersen

1ste julli Bekommet 50 Rigsdaler

Som qviteres P:Petersen

1ste august Bekommt 50 Rigsdaler

Som qviteres P: Petersen

I Dag 1ste Sebtember Bekommt 50 Riks Bankdaller

Som qviteres P: Petersen

I d 1 ochtober har jeg Bekommet

50 Riks Banks Daler

Som qviteres P: Petersen

*Brudstykker af Allinge-pigen
Frederikke Sophie Wests
liv som tjenestepige
i København og derefter
giftermål med
påfølgende møllebyggeri
i Rønne*

**Herskab og
tjenestefolk . . .**

I 1874 opførte Niels Hansen Westh en hollandsk mølle på hjørnegrunden Svanekevej-Pingels Allé i Rønne. Kontrakten herom indledes sådan:
»Jeg Undertegnede Peter Petersen tilstaaer at ville udføre alt Træarbejde i den af mig paabegyndte Mølle for Niels

Westh for den Summa Rdl. 450«. Disse penge blev betalt over seks gange sommeren 1874. Om møllens indretning meddeler kontrakten: »... og skal Møllen være til fire Qværne og nøiagtig efter den af mig forelagte Tegning, dog at jeg kun lægger to Lofter og et

Gulv med, samt udvendig Dreieomgang«. »Kosten under Opførelsen til mig og mine Arbejdere bliver at udrede af Niels Westh uden Verdlag«. Møllen fik ikke lov at stå i så mange år. I begyndelsen af århundredet byggede man skole på grunden - Østre skole

Vi ville begynde med begyndelsen, skriver H. C. Andersen, som den store historiefortæller, han var.

Og begyndelsen kan være denne:

Pigen Frederikke Sophie Westh blev den 1. november 1863 viet i Vor Frue kirke i København til ungarl og sømand Niels Hansen Westh, fra Svaneke. Nogle år efter kom de til Bornholm, og der har de sat sig nogle spor som møllefolk i Rønne. Men vi véd

mere. Særligt om pigen. Tilfældigheder har videregivet en nutid hendes skudsmålsbog. Et dokument, som omhandlede »Tjenestefolks Skudsmaal og hvad dermed staaer i Forbindelse til Efterretning for Huusbonde og Tyende«. Den ligger godt på Bornholms Museum, solidt indbundet i pap og med et halvt hundrede nummererede blade, der ikke blot er bundet solidt til ryggen, men også yderligere er sikret med

dobbelt sejlgam stukket gennem hver eneste side fra ende til anden og til slut forsejlet med en klump rød lak. På titelbladet betegnes bogen som værende skudsmålsbog for fruentimmer, og den er betalt med 32 skilling sølv, det stemplede papir indbefattet.

En anstændig pige

Skudsmålsbogen er udstedt den 25. april 1839 af by- og herredsskriverkon-

toret i Allinge, og sognepræsten i Olsker, Mossin, attesterer derefter med besværlige gotiske bogstaver pigens tilstedeværelse i denne verden. Han giver hende yderligere det lovpligtige skudsmål, bevidner at hun er født i Allinge den 9. september 1824, og at hun den 26. august 1825 blev vaccineret af regimentskirurg Panum. Hun blev konfirmeret den 7. april 1839, og præsten giver hende dette nydelige

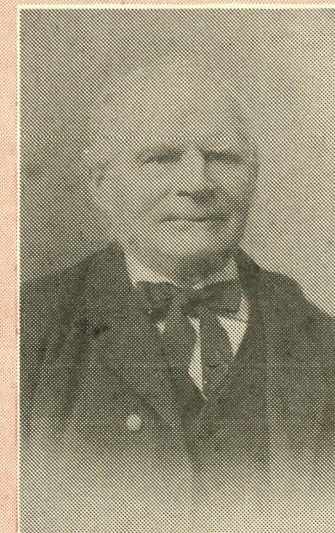
Det pæne, velbyggede stuehus, der måtte vige for byggeri af skole. Foran hoveddøren står møller Westh sammen med en datter, der førte hus for ham på hans ældre dage, hvor han åbenbart har mistet konen. Det berettes om stedet i borgmester Niels Nielsens Rønne-

bog, at det kommunale skoleudvalg i 1906 begyndte at drøfte opførelsen af ny skole på møllegrunden. Noget senere lod byggeudvalget et af medlemmerne, rebslager J. G. Jensen købe for 16.000 kr. møller Wesths mølle og ejendom ved Pingels Allé. Det skete i aller-

største hemmelighed (!), og man mødte derefter med et forslag i byrådet - dels om godkendelse heraf, dels om at få udarbejdet tegninger til en ny skole, bygget efter pavillon-systemet, der var moderne dengang. I maj 1906 var udvalg og byråd nået til enighed om at få

bygget på møllepladsen. I september vedtog man, at planen skulle fremmes - planen lød på fire klasseværelser med plads til skolebespisning.

Senere kom et projekt på i alt 11 klasseværelser, sløjdløkaler osv. - men først i 1910 stod skolen færdig

Møller Niels Hansen Westh, der kom fra Svaneke

Pigen Sophie Frederikke Westh, der blev møllerkone i Rønne

vidnesbyrd: Meget god i kundskab og opførelse. Den anden søndag efter pinse samme år kommunikerede hun (deltog i nadveren) og udmærkede sig ved anstændig og sædelig vandel.

Derpå trådte hun ud i livet, forventningsfuldt og spændt. Ikke engang 15 år gammel er hun i København og får, som loven byder, sin skudsmålsbog attesteret hos politiet, hvorpå hun indtræder - i sit livs første plads, hos kongelig kapelmusikus I. C. Simonsen i København. Her er hun et år, og da hun rejser, giver husoverhovedet, altid manden, hende det skudsmål, at hun har opført sig overmåde tro og til herskabets fulde tilfredshed.

Sin næste plads har Frederikke Sophie i tre år. Det er hos nogle mennesker, der hedder Schaldemose. Hun rejser derfra med en fin anbefaling. Hr. Schaldemose skriver bl. a., at hun er en særdeles retskaffen og skikkelig pige.

Nordenfjords

Det ville have glædet hendes moder hjemme på Bornholm, men Frederikke So-

phie West rejser den stik modsatte vej, til Thisted. Her får hun tjeneste hos byskriver Gamborg og er der i næsten tre år. Man spørger uvilkårligt: Hvad ville denne bornholmske pige dog Nordenfjords? Men herom er skudsmålsbogen selvfølgelig aldeles tavs. Man kan kun registrere, at byskriveren giver hende en pæn anbefaling og tilføjer, at det er efter pigens eget ønske, »hun forlader min Tjeneste«.

Hun tager en ny plads i hovedstaden. Her er hun kun et halvt år. Derpå tager hun plads hos en distriktslæge i samme by, men hvad han hedder, er det ikke muligt at læse, måske Salomonsen, men hun er der i tre år. Det næste sted er hun i to år, og den 1. november 1851 kommer hun til en præst ved navn Kräyenbühl. Hun bliver der knapt et år, hvorpå hun i i ikke mindre end godt 11 år gør tjeneste hos Erica Wilhelmine Jensen, datter af - som hun skriver - afdøde justitsråd H. D. Jensen. I skudsmålet står, at Frederikke Sophie Westh ophører med sit tjenesteforhold, fordi hun skal giftes, og omend hun vel i den

situation ikke mere har brug for karakterer hedder det alligevel, at hun har »med Troskab, Dygtighed og Hengivenhed erhvervet sig min fulde Tilfredshed«.

Og dermed er resten af skudsmålsbogen lutter blanke blade. Den slutter med et stempel fra Københavns politi, station 1, dateret 5. november 1863. Med pen og blæk er derefter tilføjet: Meldt afgang. Efter ordre. A. J. Knudsen.

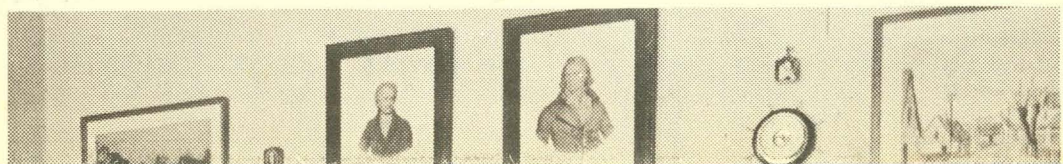
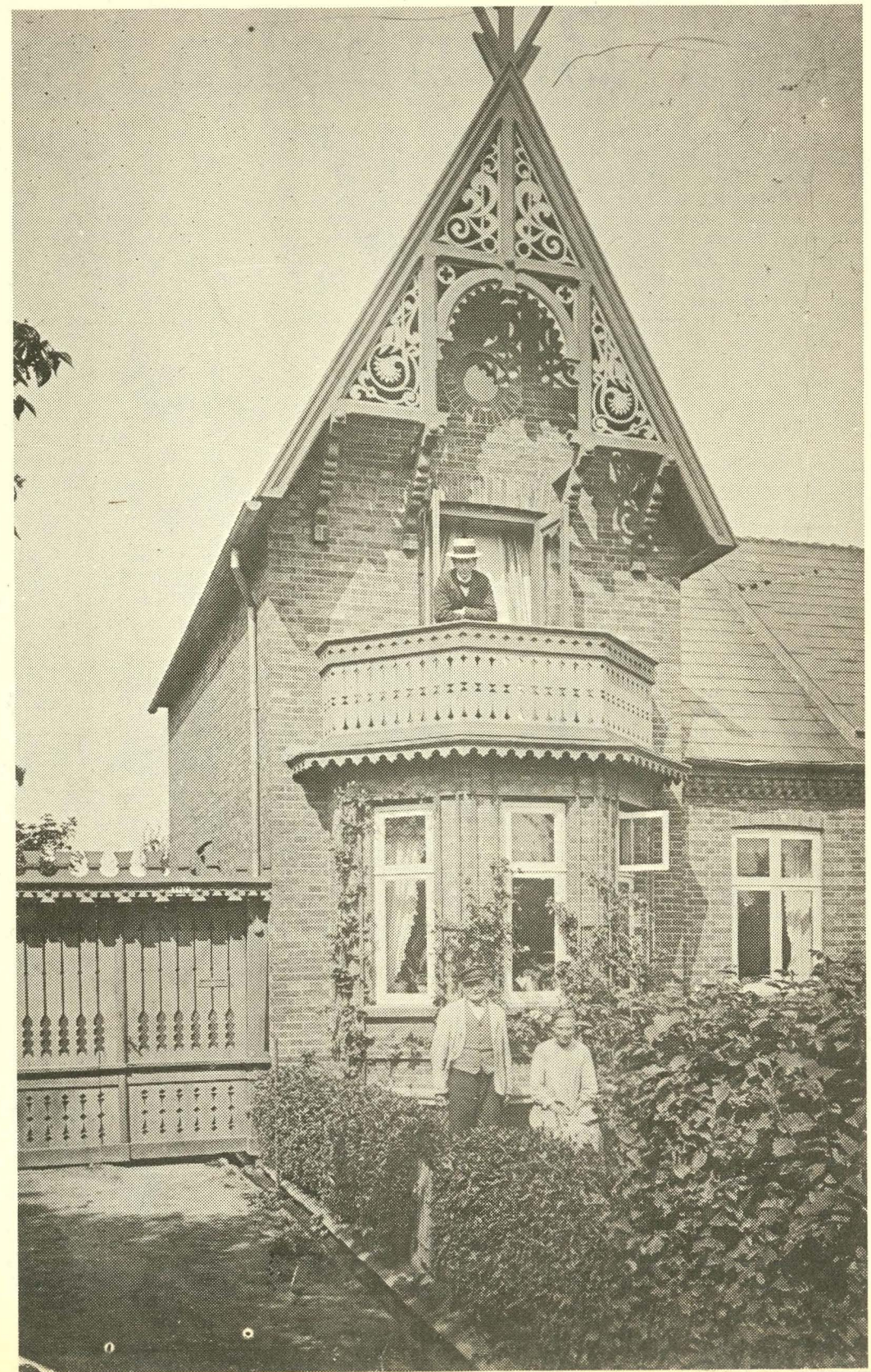
*

På det tidspunkt var Frederikke Sophie en gift dame. Vielsesattesten er skrevet samme dag, og man kan forestille sig, hvordan det unge par har været rundt i hovedstaden for at få de forskellige afrejsepapirer ordnet den dag og derefter har taget båden til Rønne, men der går rigtignok nogle år, før vi rigtigt bliver præsenteret for ægteparret Hansen Westh. Det er, da han 11 år efter ægteskabets indgåelse etablerer sig som møller i Rønne, således som det fremgår af andre afsnit på denne side.

Bøggild.

Justitsrådets chatol i Rønne

*Historien om et nydeligt gammelt
stykke københavnsk borgermøbel*

nøjes med lidt af det, vi har kunnet hente i Rønne.

Det var hos den nævnte justitsråd, Sophie Frederikke Westh var ansat, og fra dette hjem har hun altså på en eller

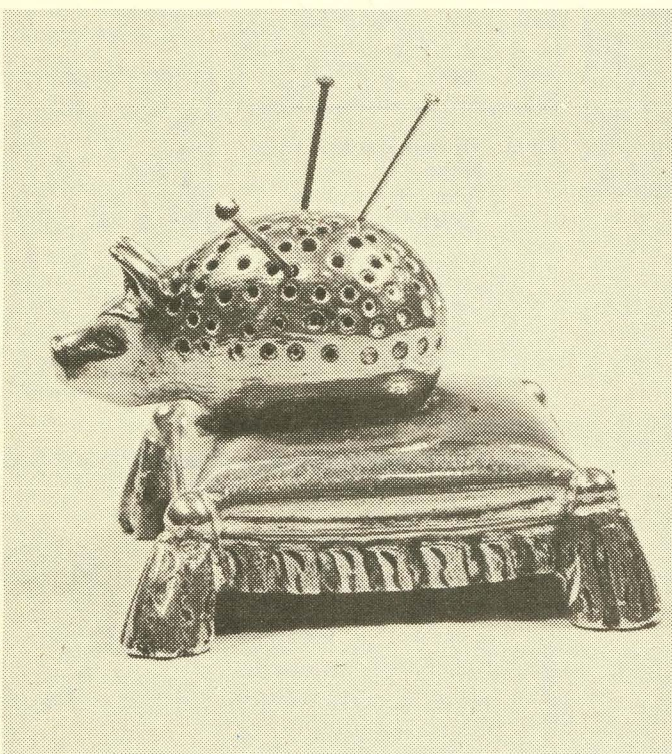
Det kønne gamle chatol, der nu står i et hjem i Rønne.

Det hænder, at et menneske efterlader sig ting, som dets samtid knapt bemærker sig (og dermed ofte tankeløst kasserer), men så pludselig mange år efter dukker det trods alt efterladte mønster op igen, og man får fat i nogle

trådender, der evner at åbne for noget hidtil upåagtet.

Stod det på domhuset?

Vi synes, det er gået os så-

Møller Hansen Westh sejlede en del i sine unge dage og hjembragte bl. a. denne morsomme pindsvine-nålepude i messing

dan med pigen Sophie Frederikke Westh fra Allinge. Vi skrev om hende på tillægsforsiden den 11. november. Citerede hendes skudsmålsbog, der vidnede om, hvordan hun som »en anstændig pige« havde forladt Allinge i 1839 for at tage plads i honnorte herskabshuse i København. Hun slutter sin tjeneste derovre i 1863 efter at have tilbragt de sidste 11 år i en og samme plads i et hjem i det gamle København. Herfra har hun - viser det sig nu - hjembragt fornemme københavnske borgermøbler. Det véd vi fra fru Kirsten Galthén, Falsterbovej, Rønne. Hun har et chatol i tidens lidt strenge empirestil, smukt forarbejdet i egetræ og derefter meget smukt lakeret og poleret - og hun falder ikke for øjeblikkets store dille, der kræver af-syring helt ind til træets årer. Chatollet skal bestå, som det må formodes at være kommet til Bornholm fra København for mere end 100 år siden. Det stod i et fornemt hjem i hovedstaden, hos justitsråd H. D. Jensen, og ham kunne der vel findes oplysninger om et eller andet sted derovre. På den måde ville måske et og andet om pigen Sophie Frederikke Westh yderligere åbne sig, men det arbejde må vi overlade til andre med større muligheder for den slags tidslugende arbejde og i stedet

anden made hjemført chatollet til Rønne. På et eller andet tidspunkt undervejs i den lange ansættelsesperiode er justitsråden afgået ved døden, for det er datteren, Erica Wilhelmine Jensen, der skriver og underskriver husets vidnesbyrd i skudsmålsbogen, og det må så være hende, der har medgivet Sophie Frederikke Westh chatollet. Ifølge overleveringer skulle Erica Wilhelmine Jensen have fortalt, at hun som lille havde oplevet englændernes voldsomme bombardement af København i 1807. Familien boede i nærheden af Vor Frue kirke (som blev ganske ødelagt). Traditionen siger, at det var i det stadig eksisterende domhus, men det kan ikke passe, mener københavnske museumsfolk. Men enten det var der, eller i et af de mange borgerhuse i kvarteret, så huskede Erica Wilhelmine Jensen videre, at huset rystede på grund af de engelske bomber, og da hun af de voksne blev båret ud af stuen med chatollet, så hun blækflasken vælte og dens stærktfarvende væske flyde ud og sætte sig spor - der den dag i dag kan ses på chatollet.

En dame med pli

Det har ikke været noget helt almindeligt tjenesteforhold, pigen Sophie Frederikke Westh har haft hos justitsråden eller datteren. Den hæderlige Allinge-pige må have indtaget en familiær stilling. Hun har givetvis ikke ligget og skuret trapper eller andet lignende. Ordet selskabsdame forekommer i de oplysninger, fru Galthén er i besiddelse af. Hun har kendt datteren, som altid omtalte moderen som en dame med pli og tydeligt vant til store forhold med en tillært fornemmelse for smukke ting, og det er da heller ikke anderledes, end at hendes hjem var i besiddelse af andre gode ting fra Jensen i København. Møller Westh og hans kone, som byggede og drev møllen, hvor Østres kole ligger i dag, var stærkt tilknyttet højskoleforeningen i Rønne, og den samme interesse gik videre til datteren - som forresten hed Wilhelmine til fornavn. Mon det skulle have været efter frøkenen i København?

Da mølleren fra Rønnes østre kvarter, havde måttet overlade jord og bygninger til kommunen, flyttede han ind i denne villa, Åkirkebyvej 7. Det er Niels Hansen Westh selv, der står i haven, og ved siden af ses datteren Wilhelmine, der dengang førte hus for sin fader. Herren på altanen er lærer Bjerlev, der var lærer ved Østre skole. Han kom senere til Nykøbing Mors. Da Wilhelmine Jensen døde, arvede han hendes bornholmerur

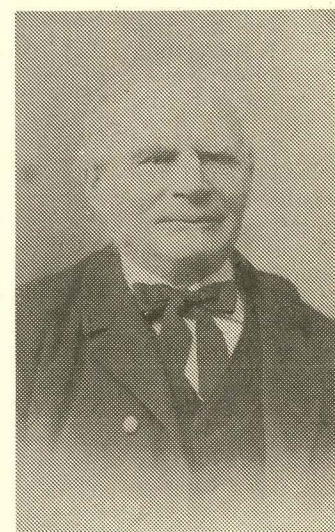
Videre berettes der om et brev, som den unge Sophie Frederikke Westh skal have fået fra en blomstermaler Jensen, mens hun var i København. Det har, reverenter talt, været et friebrev. Denne Jensen meddeler pigen, at han nu er hjemvendt fra Italien og vil bosætte sig i København. Årene har gjort mig til en holden mand, men også lidt fedladet, skal det have heddet i brevet. Men frk. Sophie var ikke interesseret i blomstermaler Jensen. Hun sagde hellere ja, da fætteren fra Svaneke, Niels Hansen Westh, friede. De to satte bo på Bornholm og levede her i adskillige år. Hun var den første, der døde, og efter at kommunen havde overtaget møllejorden til skolebyggeriet, flyttede Niels Hansen Westh sammen med sin datter til en villa på Åkirkebyvej. Hun forblev ugift og passede faderen, til han døde som 92-årig, vistnok lige i begyndelsen af den første verdenskrig. Siden blev hun boende i huset og døde selv som 90-årig. Hun havde små indtægter, men hun var en flittig og arbejdssom kvinde, der konstant var i gang med et eller andet. For at supplere sine indtægter, solgte hun af de mange forskellige blomster, hun dyrkede i haven, og mens faderen levede, boede der altid en lærer fra den nærliggende skole i huset som logerende. Siden da hun blev alene, husede hun også gerne to-tre landbo-børn, der søgte videregående skoleuddannele i Rønne.

En ældre dame i Rønne fortalte os dette, og hun sagde også om denne Westh-dame. - Og som hun kunne bage!

Da den gamle møller Niels Hansen Westh lå på det sidste, og den første verdenskrig rasede ude i Europa, fik han besøg af den fornævnte lille pige, og da fortalte hun ham noget, som hun vel havde hørt hos de voksne, at nu fik tyskerne, hvad de havde godt af i krigen. Det glædede den gamle mand, der om tyskerne sagde: Det pak!

Pigen Sophie Frederikke Westh, der blev møllerkone i Rønne

Møller Niels Hansen Westh, der kom fra Svaneke

Den i artiklen nævnte blomstermaler Jensens nænsomme portræt af Erica Wilhelmine Jensen

Justitsråden endnu en gang

Der er læsere, der er vendt tilbage til tillægssiderne fra den 11. november sidste år og den 3. februar i år. To artikler, der handler om møller Niels Hansen Westh og hans kone, Sophie Frederikke, der blev møllerfolk ved Pingels Allé i Rønne. Navnlig handlede de to artikler om fru Wesths ungpigetid ud fra hendes skudsmålsbog og hendes sidste plads, før hun giftede sig. Det var hos Erica Wilhelmine Jensen, der i skudsmålsbogen underskriver sig som datter af afdøde justitsråd H. D. Jensen. Denne københavnske embedsmand har Sophie Frederikke muligvis aldrig oplevet. Det skønner vi ud fra, at vi har fundet ham i en gammel sagfører-stat, og er det den rigtige justitsråd, vi har fat i, døde han i 1844, 75 år gammel. Det var før Sophie Frederikke kom der i huset. Hun forlod det ved sit giftermål i 1863, og da hun havde været der i 11 år, kan enhver begribe, at hun ikke kan have oplevet justitsråden - men det er stadig under forudsætning af, at vi har fået fat i den rigtige hr. Jensen. Ham, vi har fundet, fødtes i 1769 i Snøde som søn af en husmand og skrædder. Han var i to år på by- og herredsfogedkontoret i Rudkøbing, blev derefter kopist i Københavns politiret og tog i 1793 den juridiske eksamen. Han forblev i København og fik de urolige år, følgerne af krigene ude i Europa, ind i sin dagligdag i Københavns midte. År 1800 blev han fuldmægtig i den allerede nævnte politieret, og år 1807, det berømte med engländerbombardementet,

havde han den glæde at modtage en udnævnelse som politisekretær. 1815 blev han kancelliråd, en betegnelse, der endnu dengang var mere og andet end blot en titel af underordnet rang. 23 år senere, nemlig i 1838, blev han justitsråd, sikkert et udtryk for anerkendelse af mange års god og tro tjeneste. I 1844 døde han så.

Men ikke nok med det. I den anden af de nævnte tillægsartikler stod der en oplysning om, at Sophie Frederikke Westh, mens hun opholdt sig i justitsråds-hjemmet, havde fået et brev fra en blomstermaler Jensen, et frierbrev rent ud sagt. Maleren meddelte pigen, at han nu er hjemvendt fra Italien og vil bosætte sig i København. Årene har gjort mig til en holden mand, men også lidt fedladet, skal det have heddet i brevet. Men frk. Sophie Frederikke var ikke interesseret. Noget tyder også på, at der har været for stor aldersforskel mellem maleren og den bornholmske pige, for denne blomstermaler Jensen kan have været den i den tid meget berømte blomstermaler Johan Laurentz Jensen, der levede fra 1800 til 1856. På den anden side var han en gift mand, men selvfølgelig skal man intet forsværge, vel heller ikke den gang.

Alligevel er vi meget usikre og skal i hvert fald ikke have noget af at bestyrke opfattelsen af, at det var ham, ved at opremse hans kunstneriske dyder og hele karriere. Den kan eventuelle interesserede selv læse i Dansk biografisk Leksikon, den udgave, der kom i trediverne: B-d